

5 Een vreemde Kerstnacht

J. W. de Vries

8

't Is vlak voor Kerstmis.

„Donkere dagen voor Kerstmis,” zeggen de mensen wel eens. En ja, de zon schijnt ook maar zó kort en 't is zó gauw avond, en als de lucht dan bovendien nog betrokken is, dan wordt het haast niet licht. Maar vandáág hoeft niemand te zeggen van „dònkere dagen”, want het winterzonnetje schijnt zo vrolijk aan een heldere vrieslucht en óveral, óveral ligt sneeuw. Je ogen doen er bijna pijn van. De weilanden liggen onder een zachte deken, maar op de weg is de sneeuw hàrd getrapt. Daar spelen de jongens! Baantje glijden, ballen gooien, stoeien en luid roepen, já, 't is daar een echte sneeuwpret!

Maar plotseling staken de jongens hun gestoei. Door de ijle vrieslucht klinkt het fijne getingel van belletjes en de dofzware hoefstap van een paard.

„Oóóh!” roepen de jongens vol bewondering. 't Is ook een prachtig gezicht. Daar is de arreslee van boer Arjaans. Boer Arjaans is een heel rijke boer. Hij woont op een grote boerderij. „Zeldenrust” heet die. Nu heeft hij zijn prachtige arreslee voor de dag gehaald. Hij zit zelf achterop, diep in de kraag van zijn dure bontjas gedoken. Hij houdt de zwart-leren teugels in zijn sterke handen. Maar de jongens kijken het meest naar het vurige, bruine paard. 't Is net of het over de weg danst. De kleine koperen belletjes rinkelen en 't koperbeslag op 't hoofdstel glimt alsof 't van goud was. En 'n fijne pluim wuift op de beweeglijke paardenkop. Kleurig rood en geel. Er zit een dame in de slee. Ook diep in bont.

De jongens staan allemaal die mooie ar na te kijken. Ze zouden óók wel eens mee willen. Dat zou wat anders

zijn, dan met hun armelijke prikslee. De ar suist verder en trekt een duidelijk spoor door de sneeuw. Twee rechte strepen en er tussen de indrukken van de op scherp gezette paardenhoeven. Dan gaan de jongens weer aan 't spelen en weldra hebben ze zo'n pret, dat ze de hele arreslee al weer vergeten zijn.

Boer Arjaans glijdt intussen met zijn mooi gerij langs de witte velden, aan beide zijden van de landweg. Af en toe zegt hij luid een woordje tot de dame, die in de slee zit. 't Is een nicht uit de stad en samen zullen ze een bezoek brengen bij een oude tante in Velddorp. Hij had er wel niet veel zin in gehad, maar Nicht had er op gestáán, dat ze zouden gaan. Die oude tante was „fijn” en daar moest hij niet veel van hebben. Maar enfin, nu 't zulk mooi winterweer was, kon hij meteen zo'n soort triumftocht maken met zijn slee. De bruine liep goed. 'n Prachtpaard was het. Af en toe schudde het schichtig met de kop. Als het maar niet sneeuwblind werd. De zon schitterde zo verblindend op al dat wit rondom. Arjaans houdt de leidsels stevig vast. Daar ginder is een scherpe bocht. Voorzichtig daar, dus. In de wijldheid van de sneeuwvelden links loopt een zwarte figuur. 't Is een man, die daar voortstapt. Hij lijkt klein tegen die grote, witte vlakte. Hij heeft een spa op z'n schouder. 't Zal een bunzingjager zijn. Hij loopt wat voorover. 't Gaat moeilijk door die dikke sneeuwlaag. Hij ziet die voortrijdende, klingelende arreslee niet eens. Ten minste hij draait zijn hoofd niet om. Of doet hij dat met opzet misschien?

De bruine schudt vaker met zijn kop. Arjaans houdt de teugels goed vast. Die witte sneeuw blinkt tè schel in de ogen. Het dier wordt zenuwachtig en onrustig.

En dan ineens: „Wafwafwaf . . . !”

Daar schiet plotseling een kleine grijszwart gevlekte, krulharige hond uit de witte slootwal. Boer Arjaans

sist een lelijk woord tussen zijn tanden. Zijn vuisten knellen de leren leidsels. Bruin doet een dwaze, dwarse sprong. Zijn achterhoeven trappelen in de sneeuw. Dan botst de voortglijdende slee tegen zijn schoft. Wéér een angstige sprong en meteen steigert het zenuwachtige dier op zijn achterpoten.

„Hó,” brult Arjaans. Meteen geeft hij die lelijke krulhond een suizende klap met zijn zweep, dat 't beest jankend over de weg tolt. Maar vóór hij nog van zijn franje-kussen kan afspringen, rent Bruin als waanzinnig de weg af. De slee botst er schurend achteraan. De dame klemt lijkbleek haar handen aan de rand van de ar. 't Is alles in een ogenblikje gebeurd. Zó vlug, dat je 't niet zo gauw vertellen kunt. Daar stuift de slee heen. De paardenhoeven dreunen. De sneeuw stuift als een fijne sluier voor de sleepijzers op. Blind van de sneeuw en van angst rent het paard voort.

Arjaans bijt zijn kaken op elkaar, zijn vuisten knijpen het leer van de leidsels. Straks komt de bocht. Het paard, blind doorhollend, ziet niets meer. Tegenhouden is onmogelijk. Rêcht door zal het gaan. Zó van de weg af, de helling van de sloot in en dan ja, dan zal het einde er zijn. Arjaans durft er niet aan te denken. Wijd open staan zijn ogen. Hij ziet het angstig op en neer deinen van het bruine paardenlijf, hij ziet het wasbleke gezicht van zijn nicht, vlak voor zich. Maar eigenlijk ziet hij toch alléén die bocht daar. Die dodelijke bocht. Nog stijver bijten zijn kaken op elkaar, hij plant zijn voeten muurvast op de uiteinden van de sleepijzers, de leren riemen van zijn hangend kussen kraken. Hij blijft zitten, al giert de slee in onmogelijke, haakse bochten.

Nog éven daar is de bocht.

„Heere, bewaar ons,” hoort hij zijn nicht luid roepen.

En dan ineens, een enorme kràk de leren riem

van het trektuig breekt, en op 't zelfde ogenblik breekt het houten lemoen af. Gierend stuift de slee, gevaarlijk scheefhellend, naar de wegkant, maar de vaart smooit meteen in de hoge sneeuw daar. Bruin holt alleen verder.

Met een verende sprong is hij over de sloot en rent de weilanden in.

Een wondere stilte suist Arjaans in de oren, nu het woeste klossen van de paardenhoeven en het gierend gesleep van de slee plotseling is opgehouden. Met moeite stapt hij van zijn zadelkussen. Hij heeft een stijf gevoel in zijn ledematen. Hij staat daar, dwaas met zijn zweep in z'n hand. Zijn nicht stapt nu ook uit. Ze beeft en trekt een zakdoekje stuk in haar handen, zonder dat ze 't zelf weet.

Bruin is het weiland doorgehield. Zijn vaart vermindert in de hoge, ongerepte sneeuw. Dan is er een oud, zwart hek. Daar blijft hij voor staan.

Nu komt boer Arjaans weer tot zich zelf. Hij springt over de sloot, waadt door de hoge sneeuw en loopt naar zijn paard. Het dier laat zich bij het hoofdstel grijpen. Kalmerend klopt zijn hand op de paardennek. Hij zegt geruststellende woordjes. „Kalm maar, Bruin, kalm maar, beestje.” Het schuim staat het dier op de flanken. 't Zal kou vatten hier. Niet ver af is een boerderij. De mensen daar hebben 't ongeluk zeker zien gebeuren. Ze zijn naar buiten gekomen. De boerin loopt naar Arjaans' nicht. De boer en zijn knecht komen 't weiland in.

„'t Paard moet maar bij ons op stal tot 't bekomen is,” is 't eerste wat de boer zegt.

Arjaans knikt. „Mooi,” zegt hij dan. Langs de dam en door een ander weiland nemen ze Bruin mee. Arjaans loopt weer naar de weg toe. Dan zien zijn ogen de gestalte van den eenzamen man met de spade op zijn rug. De kleine zwartgrijze hond loopt snuffelend

voor hem uit. Even blijft Arjaans staan. Hij tuurt scherp.

„Ah,” zegt hij dan zacht, „was dat j uw hond, Velders.” Er komt een boze trek om zijn mond.

Zijn nicht is intussen met de boerin meegelopen. De jongens van den boer slepen de kapotte arreslee mee.

„Dit is wat anders dan een triumftocht,” denkt Arjaans bitter, als hij er achter aan loopt.

Ze blijven nog even zitten praten bij den boer en de boerin. 't Is hier vandaan nog 'n kwartier lopen naar Velddorp. Nicht wil er nog heen. En 't is 't beste ook maar. Naar huis teruglopen is veel te ver. De slee kan hier wel weer gemaakt. Alles zal wel weer in orde komen. Samen lopen Arjaans en zijn nicht nu de weg af naar Velddorp.

Waarom had boer Arjaans zo scherp gekeken naar dien bunzingjager, daar in de sneeuwvelden? En waarom had hij zo boos gekeken, toen hij zag, dat het Velders was? Ja, dat is een treurige geschiedenis. Een geschiedenis van ruzie en wraak.

Lang geleden was Velders boerenarbeider bij Arjaans geweest. Hij woonde toen met zijn vrouw in het nette, kleine huisje achter „Zeldenrust”. Een flinke arbeider was 't geweest. Hij was niet bang voor een beetje werk. Maar  en gebrek had hij gehad. Hij zat 's avonds wel eens in de herberg. En dan was hij de volgende dag z  koppig, dat er geen land met hem te bezeilen was. Daarom hadden hij en Arjaans verscheiden keren ruzie gehad. Arjaans wilde, dat Velders precies zou doen, wat hij hem opdroeg. En als Velders zo'n boze bui had, dan wilde die dat natuurlijk niet.

Dat had net zo lang geduurd, tot Arjaans hem gedaan gegeven had. Boze woorden waren er toen gezegd. Velders had wraak gezworen. Hij had zijn huisje

moeten verlaten en was in een armelijke heidehut, achter 't sparrenbos ergens, terecht gekomen. Zijn woede was echter weer gezakt. Een week later was hij zonder enige bedoeling langs „Zeldenrust” komen lopen. Arjaans had het wel gezien. Diezelfde avond was er 'n grote hooiberg afgebrand, vlak achter de boerderij. Arjaans had dadelijk aan moedwil gedacht en Velders er van beschuldigd. 't Was een heel rechtzaakje geworden. Maar Velders was onschuldig gebleken en Arjaans, de rijke boer, had hierover heel wat moeten horen. Sedertdien hadden die twee een wrok tegen elkaar. En na de dood van Velders' vrouw was 't er niet beter op geworden. Eigenlijk ontweken die twee, Arjaans en Velders, elkaar zo veel mogelijk, alsof ze er beiden bang voor waren, dat er bij een ontmoeting wel eens èrge dingen gebeuren konden.

Vanmiddag had Velders het getingel van het bellen-tuig wel gehoord, maar hij had niet achterom willen kijken. Alleen toen zijn hond zo plotseling blafte, had hij gekeken en boosaardig gegrijnslacht, toen de Bruine op hol sloeg. En Arjaans had later wel gemerkt, dat het Velders was, die daar in de velden liep. Hij kijkt er nog boos van, als hij naast zijn nicht op de weg naar Velddorp loopt. 't Is eigenlijk een mislukte middag zo en zijn humeur is niet zo erg best, als ze de inrijlaan naar tantes boerderij instappen.

Tante kijkt natuurlijk vreemd op, dat daar twee onverwachte gasten zijn. En dan nog wel te voet. Ze is ècht blij en opgetogen, dat ze daar beiden zijn, maar 't is een van de éérste vragen: „Hoe kómen jullie hier?” En dan moeten ze wel vertellen. Arjaans doet het met tegenzin. 't Krenkt zijn eer als boer, dat hij de bruine niet heeft kunnen houden. Hij geeft maar korte antwoorden en doet net alsof 't zo erg niet is. „Vanavond rijd ik er wel mee terug, dan is 't spulletje wel weer héél,” zegt hij wat onverschillig.

120

„O néé, ik ga niet weer mee, hoor,” zegt nicht angstig en tante zegt dadelijk: „Barend, de knecht, kan jullie wel weer thuis brengen. Mijn Bles is oud en mak, die heeft geen kuren meer.” Nicht is maar wat graag bereid en Arjaans mompelt iets. In zijn hart denkt hij: „Ik kom toch met mijn eigen ar thuis. Velders zal er géén schik van hebben.”

Tante heeft twee kleindochtertjes te logeren. Elske en Grietje heten ze. Ze mogen de kerstdagen bij Grootmoe óver blijven. Ze hadden bij grootmoe in de kamer gezeten, toen die vreemde gasten kwamen. Grootmoeder was net aan 't vertellen. Elkse had op haar schoot gezeten en Grietje dicht tegen haar aan.

't Was een mooie vertelling. 't Ging over 't Kerstfeest. Ze kenden de geschiedenis allebei wel. Maar grootmoe kon zo mooi vertellen. Haar oude stem klonk zo zacht en eerbiedig.

Elske en Grietje hadden 't heel erg gevonden, dat Jozef en Maria daar in Bethlehem liepen en nergens plaats konden vinden. En toen waren ze eindelijk in een stal terecht gekomen. En daar was de Heere Jezus geboren. 't Leek allemaal zo arm en niemand in Bethlehem zou er iets van merken. Maar tòch was die arme Heere Jezus ècht de Zoon van God.

Grootmoe was toen begonnen te vertellen over herders. Die pasten op de kudde. De kudde was 's nachts ook buiten gebleven

Zó ver was grootmoe geweest en toen waren die vreemde neef en nicht ineens voor 't venster langs gelopen. Grootmoe was toen op gaan staan en van 't hele verhaal was niets meer gekomen.

Maar als 't gesprek wat verstilt en Arjaans een sigaar opsteekt, waagt Elske 't te vragen: „Grootmoe, vertelt u nu 't verhaal eerst even uit?”

Grootmoe lacht even. „Nou, toe dan maar,” zegt ze. Elske kruipt gauw weer op haar schoot en kijkt

even verlegen naar de vreemde nicht. Maar die knip-oogt haar vriendelijk toe. En dan vertelt grootmoe van de herders. Ze hadden daar gezeten en toen was 't ineens héél erg licht geworden. Er was een engel gekomen. En die had een blijde boodschap gebracht.

Wat luisteren Elske en Grietje! En nicht luistert ook naar de bekende en toch altijd weer nieuwe geschiedenis.

Alleen boer Arjaans kijkt niét blij. Hij vindt het vervelend. Zijn middag is bedorven. Eerst dat paard op hol, toen die onverschillig voortlopende Velders en nu nog dat kinderachtig gepraat over engelen en herders. Hij kijkt verstoord naar de beide kindergezichtjes. En er komt een boos verzet in zijn hart. Hoe kòn je nu zulke verhaaltjes geloven.

Grootmoe vertelt heel blij, hoe verheugd die herders waren, toen 't precies zo uitkwam, als die engel gezegd had. Ze vonden daar een kindje, een gewoon klein kindje en tòch geloofden ze, dat dat de Redder der wereld was.

't Is even stil, als grootmoe ophoudt.

De grote hangklok tik-takt door de stilte. Maar dan zegt Arjaans ineens ruw, en 't klinkt na dat zachte vertellen luid en schreeuwerig: „Wat zijn dat nou voor verhaaltjes? Ik geloof er niets van. Die herders vonden net zo min een kind, als ik een kind op kerst-avond vind. Er wàs geen kind immers.”

Elske is verschrikt van Grootmoe's schoot gegleden en Grietje staat Arjaans met grote ogen aan te kijken.

„Nou, nou, zó hoeft het toch niet,” zegt nicht.

Maar grootmoe blijft rustig. Ze trekt Elske weer naar zich toe. Ze zegt alleen maar: „Ik hoop, dat jij het Kind toch ook nog es vinden moogt, jongen.”

En dan beginnen ze over wat anders te praten. Arjaans blijft wat stil na die tijd en hij is blij, als Barend, de knecht, met de ar van tante vóór staat. Ze
122

nemen afscheid en als ze bij de boerderij komen, waar Arjaans' sleet staat, blijkt het, dat die nog niet hersteld is. Er zit dus niets anders op, dan met Barend mee naar huis te gaan. Arjaans kijkt erg boos en in zijn hart geeft hij Velders de schuld, hoewel die het toch niet helpen kon.

„Wacht maar,” denkt hij, „ik spreek je nog wel eens een keer. Wacht maar.”

't Is Kerstfeest.

Velders heeft 's middags lang in de herberg gezeten. Nu loopt hij door de vroeg-donkere avond naar zijn hut achter 't sparrenbos. De lucht is helder en er twinkelen al sterren. Straks zal de maan opkomen. Dan wordt het sprookjesachtig mooi over de besneeuwde velden en in 't zilverig witte bos. Maar Velders denkt niet aan mooie dingen. Vanmiddag heeft hij een hertespoor gezien in de sneeuw. Nu loopt hij te peinzen of hij zijn buks vanavond niet eens nemen zal. Een hertebout brengt geld op, dat weet hij wel. Eigenlijk ziet hij er wel wat tegen op. Hij heeft het nog niet eerder gedaan. Natuurlijk heeft hij wel eens een haas of konijntje gestroopt. Welke hut-bewoner daar achter 't sparrenbos heeft dat niet gedaan? Maar een *hert*! Ja, daar zat wel veel avontuur in. Om dat stiekem te vervoeren en te verkopen, dat was zo makkelijk niet.

Vanmiddag heeft hij zich echter wat moed ingedronken en nu hij, wat soezerig, door de stilte van 't bos loopt, lijken al die bezwaren hem maar klein toe. Vooruit, hij zal 't wagen vanavond. Als Arie, zijn zoontje, naar bed was, dan zou hij het proberen. Arie moest het maar niet weten. Die was veel te bang voor dergelijke dingen. Een vreemde dromer was dat soms. Dat had hij van zijn moeder. Die kon ook zo wonderlijk ver weg wezen met haar gedachten.

Velders blijft staan. Met een forse ruk loopt hij

echter dadelijk weer door. Neen, hij wil niet aan zijn vrouw denken. Hij wil al dat mooie van vroeger maar liefst vergeten. 't Is alles de schuld van dien boer Arjaans.

Onwillekeurig begint Velders vlugger te lopen. Hij balt zijn vuisten. „Die boer Arjaans! Die boer Arjaans! Als hij dién nog eens te pakken kreeg! Nou, dan zou 't niét best aflopen.”

Vol boze gedachten komt hij thuis.

Arie zit alleen bij tafel. Hij is vanmiddag met de andere jongens naar 't Kerstfeest geweest. Nu is hij wat moe en slaperig. En huiverig zit hij bij de wrakke tafel, dicht bij de koude kachel. Hij gaat gauw naar bed, als vader thuiskomt.

Velders vindt dat wel best. Nu heeft hij meer kans om zijn plan ten uitvoer te brengen. Heel even maar voelde hij medelijden met den kleinen Arie. Héél even maar. De gedachte heeft hij dadelijk weer onderdrukt.

Hij loopt naar de oude, scheve geitenstal, opgebouwd van heideplaggen. Op een voor anderen onvindbaar plekje ligt daar zijn buks verstopt. Arie weet daar niet van. Voorzichtig haalt Velders hem te voorschijn en sluipt er mee naar de kamer. De geit mekkert even. Dan is alles weer stil.

De maan is opgekomen. De sparren geven lange, donkere schaduwen. Als je Velders, wat voorover gebogen, zijn buks in de hand, daar zo sluipend langs zijn huis ziet gaan, door dat vreemd-witte maanlicht en die spookachtige schaduwen, is 't een akelig gezicht. Dan verdwijnt Velders naar binnen. Daar brengt hij zijn buks in orde.

Hij wacht tot het nacht wordt.

Boven slaapt Arie. Af en toe kraakt zijn wrak ledikantje.

Dan gaat Velders naar buiten. Het maanlicht is nog helderder geworden. Geen wolkje drijft er langs

de starre vrieslucht. Het licht der sterren verbleekt bij dat der maan. Alleen één heldere ster fonkelt als een grote, sidderende lichtbol boven 't slapende sparrenbos.

Velders huivert. Het staal van de buks voelt ijsig koud in zijn handen. Hij zoekt donkere onbetreden paadjes, waar de zwarte schaduw hem verbergt. Af en toe ritselt er wat in 't kreupelhout. Dat verschrikt Velders niet, maar doet zijn waakzaamheid toenemen. De sneeuw kraakt onder zijn laarzen. Af en toe blijft hij staan en luistert met ingehouden adem.

Er komt nu een tamelijk open terrein. Er groeit wat laag kreupelhout. Even verder is er weer de donkere rand van sparren. Hier is 't een uitgezocht plaatsje voor herten, weet Velders.

Zijn aandacht verscherpt. Behoedzaam sluipt hij verder. Hij voelt geen kou meer; zó heeft de jachtlust hem te pakken. Dan nadert hij de rand van 't sparrenbos en is voor het open terrein van laag kreupelhout. 't Lijkt spookachtig, die witte sneeuw bij dat bleke maanlicht. Als je even kijkt, lijken de struiken geheimzinnig te bewegen. In je verbeelding kon het wel een grote kudde herten zijn. Maar 't geoeffend oog van Velders tuurt scherp speurend het struikgewas af. Hij laat zich niet in de war brengen. Já, daar aan de overkant bewéégt iets. Zijn ogen turen op dat punt. Hij houdt zijn adem in. Dan onderscheidt hij de lenige romp van een grote reebok. Zijn kop omhoog staat het fraaie dier daar spiedend in de nachtelijke stilte. De honger heeft het zijn voorzichtigheid nog niet doen verliezen. Eén ding is jammer. Van deze kant af, is het dier moeilijk te bereiken.

Velders bedenkt, dat hij om dit terrein heen zal moeten sluipen en dan van de overkant het dodelijk schot zal moeten afvuren. 't Is wel jammer. Zoiets neemt gauw 'n kwartiertje in beslag. En in die tijd

kan die bok al weer verdwenen zijn. Maar enfin van hiér af kan hij tòch niet schieten. Hij zal 't zekere maar voor 't onzekere nemen.

Behoedzaam zet hij zijn sluiptoet voort.

't Hert doet een paar voorzichtigte stappen, snuift even met zijn fijne neus in de koude wind, blijft dan weer onbeweeglijk stilstaan. Velders' hart bonst van spanning. Als dat dier nu maar staan bleef.

Over 't bos hangt een hoorbare stilte.

Kraakte daar iets in de verte? Velders loert van uit de beschuttende schaduw het lichte terrein over. 't Hert heeft zijn kop omgedraaid. „Blijf nog een paar minuten staan, beest,” denkt Velders. Hij knijpt de geladen buks stijf in zijn sterke handen. Hij moet zich inspannen om langzaam voorzichtig te blijven voortsluipen en niet snel voort te rennen naar een geschikte plek, van waar uit hij 't dier treffen kan.

Kraakte daar nu wèrkelijk niet iets? Het hert schijnt ook onrustig te worden. Klonken daar nu voetstappen in 't eenzaam-verlaten bos? Dat kòn toch niet! Een rijkspolitie misschien? Gekheid, dat kon niet. 't Zou verbeelding wezen. Neen, tòch niet. 't Is duidelijk 't geluid van voetstappen. Velders zegt een lelijke verwensing tussen zijn tanden.

Het hert heeft zich met een ruk omgewend. De oren staan wijd open aan weerszijden van de slanke kop.

Nu zal de buit hem nog ontgaan. Vluggert begint hij te sluipen. Het dier is nu wel met een schot te bereiken. Ellendig, die geheimzinnige lichte voetstap op de krakende sneeuw. 't Is niet de zware voetstap van een man. Is 't van een grote hond misschien? Neen, dat is onzin. Dat kàn niet. Het geluid blijft in 't beschermend donker van 't bos. Het hert begint langzaam weg te stappen.

Nu of nooit, denkt Velders. Hij zet alles op alles.

Hij kan schieten, 't geweer wegwerpen en in 't

donker verdwijnen. Is 't dan al een politie, die daar ergens loert, dan vindt die hem tòch niet. En om zich deze buit nu te laten ontglippen! Dat zou al te jammer zijn. Het hert nadert de donkere bosrand. Velders ziet het alles duidelijk en scherp voor zich. Dat spookachtig, knoestig, wit-zwarte kreupelhout, die donkere bosrand, die zilverglimmende besneeuwde sparrentoppen en daar, vóór die bosrand, dat hert. Zijn hert. Zijn buit.

Zijn handen omklemmen de buks. De kolf drukt stijf tegen zijn schouder. Hij legt aan. Hij vergeet alles om zich heen. 't Lijkt een onwezenlijke droom nu. Alleen dat hert, dat weglopende hert, lijkt wondergroot en duidelijk, alsof er anders niets was, dan dat ene. Hij vergeet die beklemmende schuwe voetstap, daar ergens in 't bos. Zijn behaarde vingers krommen zich om de gespannen trekker. Een snelle beweging — een oorverdovende knal, een flitsende lichtstraal een aarzelend omhoog stijgend kruitwolkje, 't is er alles in dat éne korte ogenblik en dan een snerpende gil een schrééuwende angstkreet, die door merg en been gaat een wegstervende gil „Váááder”. Dan is het stil.

Maar 't is Velders, of die schreeuw daar blijft hangen boven dat sprookjesachtige kreupelbos of die kreet in zijn oren blijft klinken en al 't bloed uit zijn hoofd wegtrekt. Zijn ogen staan wijd-angstig open. Was dat de stem van Arie? Zijn Arie? Die jongen lag toch in bed? Die kon toch hier in die ijzigkoude nacht niet in 't bos rondlopen? Had hij op hem geschoten? Had hij het hert geraakt? Waar was dat dier dan? Droomde hij dat allemaal?

Hij durft niet te gaan kijken of hij nu 't hert of zijn jongen raakte. Met een ruk richt hij zich op. Hij heft beide handen omhoog en slingert de buks van zich. Dan rent hij met waanzinnige sprongen, alsof een boze

vijand hem op de hielen zat, dwars door het besneeuwde nachtelijke bos, naar zijn eenzame, wachtende heidehut.

Arie had rustig liggen slapen, toen zijn vader, met de buks gewapend, de hut uitsloop. Hij had wonderlijk gedroomd. Hij was weer op het Kerstfeest. De jongens en meisjes zongen hun kerstliedjes. Moeder was er ook bij geweest. Ze zat op de achterste bank in de kerk. Arie had het zo duidelijk gezien in zijn droom. Meester had achter 't lessenaartje voor de preekstoel gestaan. Hij had verteld van de wijzen uit het Oosten. Toen was de droom ineens heel anders geworden. Wèg was de kerk en wèg was de meester. Er was nu een wijde verre woestijn van vreemd geelwit zand en een onbeweeglijk blauwe lucht er boven. Hij, Arie, stond midden in die wijde verlatenheid. Toen klonk het fijne getingel van gouden belletjes. Kamelen kwamen knikkend aanlopen. Vreemde mannen zaten er op. Ze tuurden langs de blauwe sterrenlucht. Eén boog zich voorover. Hij had een donkere, zwarte baard en vriendelijke, donkere ogen. Hij keek Arie aan en vroeg: „Heb jij de ster ook gezien, jongen?” Arie wilde antwoorden. Hij kòn niet

Onrustig woelt hij om in zijn krakend ledikantje. Een diepe zucht komt uit zijn borst. Dan wordt hij wakker. Zijn nog slaperige ogen turen verwonderd over het geheimzinnig donkere rommelzoldertje. Het maanlicht glijdt door het groezelige dakvenstertje en tekent een lichte rechthoek op de zoldervloer. Arie draait zich om. Wat is het vreemd-stil buiten.

Dan denkt hij weer aan zijn vreemde droom. Was het wel een droom geweest? Had hij die Wijzen niet werkelijk gesproken. 't Lijkt alles zo vreemd en wonder nu in die stille maanlichte kerstnacht.

Arie voelt zich soezerig en kan werkelijkheid niet
128

meer van droombeeld onderscheiden. Hij keert zich nog eens om. Wat is het stil in de hut. Een wondere suizende stilte is het. Net of die stille nacht ergens op wacht.

Arie wacht ook. Klaar wakker is hij nu. Hij zou helemaal niet verwonderd zijn, als hij nu ver en zacht muziek uit de hemel zou horen en 't licht van gouden engelen zou zien. Zouden nu de wijzen uit het oosten óók zoeken in deze nacht ?

Arie gaat rechtop zitten.

Was dat nu een droom geweest of niet ?

Hij stapt huiverend van bed en loopt over de geheimzinnig krakende, dunne zolder. Zijn warme adem blaast een donker kijkgaatje door de ijsbloemen op 't zolderruitje. Daar hangt de maan in het ijle blauw. Maar dáár! Wat fonkelt die ster vreemd en dichtbij. Zo duidelijk heeft hij nog nooit een ster gezien. Dàt is de ster van Bethlehem. Dit is geen droom. Dit is werkelijkheid. Gehaast kleedt Arie zich aan. Hij zal 't vader zeggen. De ster van Bethlehem schijnt.

Zenuwachtig daalt hij 't laddertje af, naar de kamer, waar vader slaapt. Vreemd, vader is er niet. De slordige bedstee is leeg. Dan is vader óók vast de ster gaan zoeken. O, wat zou dàt fijn wezen, als vader nu óók eens was gaan zoeken en den Heere Jezus vond.

Die gedachte maakt Arie vreemd-blij. Hij zoekt zijn klompen op en even later stapt hij door de harde, bevroren sneeuwlaag naar 't sparrenbos. Dáár staan de voetstappen van vaders laarzen. Zie je wel, de kant van die vreemde, fonkelende ster uit. Arie huivert. Hij schurkt zich diep in zijn dunne jasje. Hij loopt zo vlug hij kan. Af en toe struikelt hij. Hij wordt moe. Die ster komt ook niéts dichterbij. Die blijft daar maar stil en lokkend fonkelen boven de wijzende sparrentoppen.

Arie voelt zich wat bang worden in dit vijandig-zwijgende bos. Er komt geen engelenzang en 't is

129

9 Als de Kerstklok luidt.

wreed-koud in deze kerstnacht. En waar is vader toch?

Hij hoort geen geluid.

Door de sparrentakken schemert af en toe het licht van een grote, witte vlek tussen het donker. Daar is de openplek van kreupelhout, weet Arie wel. De ster hangt daar boven. Zijn dromende gedachten worden nu opeens weer héél levendig. Dáár wees de ster heen! Stond hier ook ergens niet een verlaten plaggenhutje? Zou dát de stal niet kunnen zijn, waar de Heere Jezus was? Dan was vader daar ook al.

Een wondere warmte stroomt door Arie heen. Váder bij den Heere Jezus! Daar is moeder ook. Zou dié daar dan ook in dat plaggenhutje kunnen zijn? Droomt hij dit nu of gebeurt dit werkelijk?

Hij knijpt de nagels van zijn magere vingers stijf in zijn handpalmen. Néé, hij is ècht wakker. Dit gebeurt werkelijk!

Hij blijft staan. Kraken daar voetstappen? Beweegt daar iets aan de rand van 't bos? Loopt daar een herder heen, die 't Kind van Bethlehem zoekt?

Arie begint vlugger te lopen. Hij merkt niet, dat tranen over zijn wangen druppen. En dan ineens . . . een knal. Een dáverend harde knal, die ver wèg echoot door de stilte. Een flitsende vuurstraal . . . de adem stokt Arie in de keel. Dóódsbang wordt hij. Wèg is al de dromerige schoonheid van zoëven. Eenzaam en verlaten is hij hier en vlakbij hem daverde het schot.

Luid schreeuwt hij: „Váááder!”

Hij weet niet meer wat hij doet. Hij weet niet meer wat hij denkt. Hij rènt verder. 't Sparrenbos uit, de velden over. Hij voelt een stekende pijn in zijn zij. Hij weet niet meer, waar hij ergens is. Daar zijn de hoge muren van een boerderij. Blaft daar een hond?

Bòns . . . er ligt een lege emmer. Arie zag het niet. Rinkelend klettert de emmer over de bevroren sneeuw. Hij voelt een schrijnende pijn aan zijn knie. Blaft die

130

hond nu dichtbij en grimmig? Hij valt hij weet niéts meer

't Is kerstnacht.

Boer Arjaans ligt wakker in zijn bed. Hij kan de slaap niet vatten. Hij woelt zich af en toe eens om. Vandaag heeft hij Bruin weer opgehaald. De ar was weer gerepareerd. En zonder ongelukken is hij thuisgekomen.

Hij had juist Velders de herberg zien binnengaan, toen hij met het rinkelende arrentuig voorbijreed. Er was een trek van glorieërende overwinning op zijn gezicht gekomen, maar Velders had, op zijn manier, niets gezien.

Arjaans ligt er aan te denken in zijn bed.

Buiten is het stil in de kerstnacht.

Arjaans moet ineens weer denken aan die kleine meisjes bij zijn ouwe tante. Wat hadden ze hem vreemd aangekeken. Bijna bang. Nou ja, dat was ook gekomen van dat verhaal. Hij peinst onwillekeurig het vreemde verhaal van die herders na. Wat had tante ook nog gezegd? „'k Hoop dat jij dat kind nog es vinden moogt.”

Arjaans keert zich nog eens om.

Daar grommelt het loeien van een koe door de stal. Arjaans luistert opmerkzaam. Rinkelt Nero buiten óók zo aan zijn ketting? Weer schuurt het loeien van de koe door de stilte. Arjaans stapt van zijn bed en gaat naar de stal. Daar is 't warm en er hangt een voor hem vertrouwde lucht van vee en hooi. Hij inspecteert de stalling. Een enkele koe schurkt luidruchtig in het stro. Verder is er niets verontrustends. Dan blaft Nero woest door de nachstilte. Hij rukt wild aan zijn ketting. Tòch onraad?

Onmiddellijk loopt Arjaans naar de staldeur, grijpt in 't voorbijgaan nog een mestvork, die tegen de stalmuur staat, en gaat naar buiten. Hij is in zijn onder-

kleren en huivert van de vrieskou. Hij ziet Nero grimmig blaffen, daar rinkelt een emmer onderstboven! Smakt daar iets zwarts tegen de grond? Arjaans klemt de mestvork stijf in zijn vuist. Wat voor geheimzinnigs speelt er zich hier op 't erf af? Nero houdt op met blaffen. Alleen gromt er een diep gebrom in zijn keel. 't Is vreemd stil in de onwezenlijk lichte nacht.

Huiverend en 'n beetje vreemd-onrustig loopt Arjaans naar de plek, waar hij de emmer hoorde weg-rinkelen.

Ligt daar iets? Dat zwarte daar?

Pijnlijk-koud voelt hij de winterkou om zijn armen en rug. Dan bukt hij zich voorover. Een bange ontzetting maakt zich van hem meester. Daar ligt daar ligt een kind.

Ja, een kind. Hij neemt het in zijn sterke armen. 't Is een jongen! Hoe komt die hier midden in de nacht!

Nero gromt kwaadaardig, stoot dan een akelig ge-jank uit.

„Koest,” gebiedt Arjaans nijdig. Zijn stem klinkt luid en angstig. Een kind! 't Is als bonzen de woorden van onlangs door de huiverende stilte van de kerstnacht: „Net zo min als *ik* op kerstavond een kind vind” Nu vond hij een kind. Hier is het. Hij draagt het in zijn armen. Hij komt in de beschuttende warmte van de stal. Hier is hij nu met een kind in de stal.

Klaar en tergend-duidelijk herinnert hij zich tantes verhaal. Die herders vonden een kind in de stal! En hier staat hij nu. Het koude jongenslijf hangt moe tegen zijn sterke schouder.

Hij gaat naar binnen. Zijn vrouw wordt wakker. Die kijkt al éven verwonderd.

„Wat gebeurt hier?” vraagt ze 'n paar keer.

Maar Arjaans kan niets zeggen. Hij stáát daar maar met dat kind en hij hoort anders niet meer dan dat éne: „nèt zo min als ik een kind vind op kerstavond.”

Zijn vrouw is direct een en al bedrijvigheid. Die arme jongen moet geholpen worden. Ze wrijft hem warm. Ja, zijn ogen gaan al open. Hij kijkt verwonderd en bang. Droomt hij dit alles nu?

De vrouw vraagt vriendelijk: „Kereltje, kereltje, wat kwam je toch doen in de nacht?”

„Ik zocht de ster van Bethlehem,” zegt de jongen dromerig. Een schrik vaart Arjaans door de leden. Wat betekent dit alles toch in deze wondere nacht?

Dan komt de kleur terug op de wangen van het jongetje en Arjaans vraagt: „Wie bèn je eigenlijk?”

„Arie Velders,” zegt het ventje.

Even staat Arjaans stijf verwonderd. Velders zijn vijand. Hij ziet het schuw-verlegen jongensgezicht en een ongekende weekheid komt er in zijn trotse hart. Het is alsof hij 't een vreemde hoort zeggen: „Jij kunt wel hier blijven slapen, Arie. Ik zal wel aan je vader vertellen, dat je hier bent.”

Vrouw Arjaans heeft Arie al opgenomen. Die voelt zich moe en weldadig warm nu een vrouw hem zo teer vastpakt. Zó deed moeder vroeger

Arjaans heeft zich al aangekleed. Hij weet zelf niet wat hem bezielt.

Zijn vrouw zegt niets. Ze laat hem stil begaan, maar in haar hart is een sterke hoop, dat haar man zijn wrok tegen zijn vroegeren arbeider zal overwinnen.

Arjaans stapt naar buiten. Zijn stevige voeten planten zich doelbewust in de harde sneeuw. Vreemd licht is het in deze winterse kerstnacht. Nog fonkelt die grote ster boven het donkere bos. Maar Arjaans ziet het niet. Hij denkt maar aan dat éne: „Net zo min als *ik* een kind vind” Hij hād een kind gevonden. De geschiedenis van tante lijkt hem ineens simpel en duidel-

lijk. Hij voelt een wrange pijn van zijn trots en zijn haat tegen Velders. Vannacht moet alles weer goed komen.

Daar is de hut al. De deur staat open, midden in de nacht. Zonder aarzelen stapt Arjaans binnen. Daar zit Velders aan zijn wrakke, lege tafel. Zijn ogen staan verwilderd en hij springt geschrokken op, als hij Arjaans ziet binnenkomen.

Even schrikt Arjaans er van, zó verwrongen staat dat gezicht. Maar dan overwint hij zich en zegt: „Velders, jouw jongen is vannacht bij ons terechtgekomen. Hoé dat weet ik zelf niet. Hij blijft vannacht ook maar bij ons. Je kunt hem morgen wel komen halen.”

Velders weet niet wat hij hoort. Van verwondering kan hij geen woord uitbrengen. Hij staat Arjaans verwezen aan te kijken. Tranen komen in zijn ogen. Zijn jòngen? Zijn jòngen? Had hij dien dan niet dóódgeschoten?

Zopas was hij wild angstig thuis komen hollen. 't Is net of hij die angstkreet nog hoort. Arie's bed was léég geweest. Hij had niet durven zoeken. Hij had al de ellende en de zonde van zijn leven gezien. Nu had God hem gestraft.

En daar staat nu Arjaans. Zijn vijand. En die staat daar en steekt zijn hand uit. Is er dan nog vréde en vergeving mogelijk, na àl zijn zonde? 't Is hem vreemd te moede als hij zijn hand legt in die van Arjaans. Gebeurt het wonder van kerstnacht nu nòg?

Zo blijven ze even staan. De rijke boer en de stroper. Arjaans en Velders.

Arie slaapt vermoeid in het vreemde bed. Hij had vanavond in zijn eigen bedje liggen wachten of de engelen ook zouden zingen. Nu zingen ze, over een zondaar, die zich bekeert. Arie hoort het niet. Arjaans en Velders kunnen het ook niet horen.

Maar toch is er óók die kerstnacht vreugde in de hemel.

De volgende dag heeft Velders Arie opgehaald.

Alles is weer goed gekomen. Velders is weer arbeider bij Arjaans geworden. De drank liet hij staan. En later, toen Arie groot was, werd die knecht bij Arjaans.

Eén ding hebben ze geen van drieën ooit vergeten.

Dat was die vreemde kerstnacht, waarin alles weer goed geworden was.

6 De matroos van „De Vergulde Dolphijn”

H. Henszen Veenland